

Odczytywanie i interpretacja opinii psychologiczno – pedagogicznej – wyjaśnienie niektórych pojęć.

Deficyty Rozwojowe – inaczej dysfunkcje, parcjalne lub fragmentaryczne zaburzenia rozwoju psychomotorycznego – opóźnienie rozwoju psychomotorycznego, wolniejsze tempo rozwoju określonych funkcji. Deficyty mogą mieć różny zakres, dlatego wyróżnia się parcjalne i fragmentaryczne.

Parcjalne zaburzenia rozwoju psychomotorycznego obejmują większy obszar czynności np. opóźnienie rozwoju motoryki (zarówno dużej – motoryki całego ciała, jak i małej- motoryki rąk, czynności manualnych).

Fragmentaryczne zaburzenia rozwoju psychomotorycznego obejmują mniejszy obszar czynności, np. opóźnienie rozwoju tylko motoryki rąk lub zaburzenia w zakresie mowy czynnej (dziecko wszystko rozumie lecz ma trudności z wypowiedaniem się).

Fragmentaryczne lub parcjalne zaburzenia rozwojowe lub zwolnienie tempa rozwoju funkcji percepcyjno-motorycznych, zaangażowanych w proces pisanie i czytania, wynikają z minimalnych strukturalnych zmian centralnego układu nerwowego i są ich konsekwencją.

Analiza i Synteza – rozkładanie na części i scalanie materiału wzrokowego (obrazki, wyrazy) lub słuchowego (dźwięki, słowa, zdania) w celu budowania całości obrazu, słowa; dokonuje się na poziomie mózgu.

Analizatory są podstawą odbioru i przetwarzania bodźców w spostrzeżenia. W procesie czytania i pisanie biorą udział trzy analizatory: wzrokowy, słuchowy i kinestetyczno - ruchowy.

Analizator wzrokowy – podczas czytania sprowadza się on do spostrzegania tekstu, wyodrębniania z niego wyrazów, a w nich kolejnych liter, odróżniania podobnych liter, zapamiętywania ich, rozpoznawania. Podczas pisanie zachodzi proces przypominania sobie kształtu liter, sposobu ich łączenia i konstruowanie tekstu rozplanowanego na kartce zeszytu.

Percepcja wzrokowa- funkcje wzrokowe – analiza i synteza wzrokowa materiału konkretnego (obrazków, kształtów) lub abstrakcyjnego (wyrazy, zdania) oraz pamięć wzrokowa.

Pamięć wzrokowa – zdolność do utrwalania i przypominania informacji wizualnej i dzięki temu przyswajania wiedzy.

Zaburzenia percepcji wzrokowej – zaburzenia analizy i syntezy wzrokowej, zaburzenia postrzegania i różnicowania kształtów, rejestracji położenia przestrzennego elementów. Może to objawiać się trudnościami odróżniania podobnych kształtów np. liter (m- n, l- ł), myleniem liter podobnych ale o różnym kierunku (b-p, u-n), gubieniu elementów graficznych liter, błędami typowo ortograficznymi, problemami w dokonywaniu analizy wzrokowej obrazka, wyróżnianiu z niego szczegółów, odwzorowywaniu kształtów z pamięci.

Analizator słuchowy – służy do odbioru bodźców słuchowych, w tym dźwięków mowy, ich spostrzegania i zapamiętywania, uczestniczy w porozumiewaniu się za pomocą mowy, stanowi podstawę procesów czytania i pisanie. W czynności te zaangażowany jest:

1. **Słuch fonemowy** – zdolność wyróżniania głosek i różnicowania głosek o podobnym brzmieniu w słyszanych wyrazach (np. koza- kosa).
2. **Umiejętności fonologiczne** – wyodrębnianie zdań z wypowiedzi, słów ze zdań oraz sylab i głosek ze słów a także scalanie słów z głosek i sylab, dodawanie, pomijanie oraz przestawianie głosek i sylab.

Percepcja słuchowa-funkcje słuchowe – proces rozpoznawania, różnicowania, zapamiętywania, analizowania i syntetyzowania dźwięków. Związana jest ze słuchem fonemowym, umiejętnościami fonologicznymi oraz pamięcią słuchową.

Pamięć słuchowa – zdolność do utrwalania i przypominania informacji dźwiękowych i dzięki temu przyswajania wiedzy.

Pamięć słuchowa bezpośrednia – pamięć świeża - pozwala zapamiętać i natychmiast odtworzyć usłyszany materiał. Zaburzenia tego typu pamięci powodują, że dziecko ma trudności z zapamiętaniem dwóch poleceń jednocześnie, zapamiętaniem długich zdań i poprawnym ich zanotowaniem, liczeniem z pamięci itp.

Zaburzenia percepcji słuchowej – związane są z nieprawidłowym działaniem analizatora słuchowego i mogą objawiać się trudnością w odróżnianiu podobnych głosek(k-g, s-z, w-f), trudnościami w dokonywaniu analizy i syntezy głoskowej słów oraz opuszczaniem i myleniem liter, końcówek wyrazów, przestawianiem liter, trudnościami w zapisywaniu zmiękczeń.

Pamięć mimowolna- mechaniczna - zdolność do przyswajania wiedzy w sposób mimowolny, nieuświadomiony, bez zaangażowania motywacji i większego wysiłku. Dobra pamięć mimowolna sprzyja uczeniu się szczegółów, danych ilościowych, szeregu dat itp.

Pamięć logiczna – oparta na myśleniu, kojarzeniu faktów.

Analizator kinestetyczno- ruchowy – doznania dotykowo- kinestetyczne z poruszających się narządów mowy podczas mówienia oraz poruszającej się ręki podczas pisania.

Koordynacja wzrokowo- ruchowa – współdziałanie, zharmonizowanie funkcji wzrokowych i ruchowych, współpraca oka i ręki .Dzięki kojarzeniu informacji wzrokowych, dotykowych i kinestetycznych(odczuwanie pozycji i ruchu bez udziału wzroku) można wykonywać precyzyjne ruchy rąk pod kontrolą wzroku(np. rysowanie, pisanie).

Zaburzenia orientacji przestrzennej – przejawiają się brakiem orientacji w lewej i prawej stronie własnego ciała oraz w kierunkach przestrzeni(w lewo, w prawo, w dół, w górę); związane są z nimi trudności w rysowaniu, czytaniu, pisaniu(mylenie liter i cyfr o podobnych kształtach, pisanie od prawej do lewej strony).

Funkcje poznawcze – procesy poznawcze – zespół procesów, dzięki którym odbieramy informacje z otoczenia oraz stosunki między nimi, a więc odzwierciedlamy w naszej psychice to, co nas otacza. Są to: uwaga, pamięć, wrażenia i spostrzeżenia wzrokowe, słuchowo-językowe, dotykowe, kinestetyczne, orientacja w schemacie ciała i kierunkach w przestrzeni.

Inteligencja ogólna – jest wypadkową inteligencji werbalnej(słownej) i niewerbalnej(bezsłownej, praktyczno-technicznej); można ją mierzyć za pomocą różnych skal inteligencji. Wyniki są sformułowane za pomocą ilorazu inteligencji, które można porównywać ze sobą i interpretować.

Integracja percepcyjno-motoryczna – współdziałanie procesów poznawczych i czynności ruchowych; czynność pisania i czytania realizowana jest dzięki prawidłowemu rozwojowi funkcji wzrokowych, słuchowo-językowych i ruchowych oraz prawidłowemu ich współdziałaniu.

Lateralizacja jednorodna: prawostronna lub lewostronna – dominacja czynności ruchowych jednej ze stron ciała (najczęściej prawej ręki, nogi oka i ucha), związana z dominacją jednej z półkul mózgowych.

Lateralizacja lewostronna – dominacja lewej strony ciała: lewej ręki, nogi i oka.

Lateralizacja prawostronna – dominacja prawej strony ciała.

Lateralizacja nieustalona – brak dominacji określonej strony ciała(obuocność, oburęczność); ustalenie się dominacji powinno nastąpić do 7 roku życia, gdy dziecko podejmie naukę pisania i czytania.

Lateralizacja skrzyżowana – ustalona dominacja narządów ruchu i wzroku, jednakże nie po tej samej stronie ciała np.: prawe oko, lewa ręka i noga.

Rozwój praktyki – rozwój zdolności do wykonywania ruchów celowych, charakterystycznych dla gatunku ludzkiego.

Rozwój psychoruchowy – całość procesów psychicznych (intelektualnych, orientacyjno-poznawczych oraz motorycznych), rozwijających się harmonijnie.

Rozwój psychoruchowy nieharmonijny (lub dysharmonijny) to zakłócenia tempa rozwoju poszczególnych sfer, np.: jedne sfery rozwijają się w tempie przeciętnym, a inne w tempie opóźnionym lub przyspieszonym.

Sprawność manualna obniżona – to opóźnienie lub nieprawidłowy rozwój motoryki rąk, niska sprawność ruchowa rąk: charakterystyczne jest np. późne nabywanie umiejętności związanych z samoobsługą (zapinanie guzików, wiązanie sznurowadeł), trudności w posługiwaniu się nożyczkami, obniżony poziom graficzny pisma, wolne tempo pisania.

Tempo uczenia się wzrokowo-ruchowego – to szybkość uczenia się pisania symboli graficznych opartego na koordynacji oka i ręki, uzależnione jest od prawidłowej sprawności ruchowej rąk i ustalonej lateralizacji.

Zdolność przestrzennej organizacji materiału wzrokowego – umiejętność złożenia w całość określonego obrazu (rysunek, kompozycja geometryczna), z uwzględnieniem elementów zasadniczych budujących ten obraz oraz elementów szczegółowych.

Myślenie przyczynowo-skutkowe – umiejętność wskazywania następstw określonych sytuacji, wyszukiwania przyczyn pewnych stanów rzeczy, porządkowanie zdarzeń (np. w historyjkach obrazkowych).

Myślenie przez analogię – polega na formułowaniu wniosków na temat danej sytuacji na podstawie podobnej znanej sytuacji, wyciąganiu wniosków z podobieństw pomiędzy przedmiotami, sytuacjami.

Ćwiczenia na materiale abstrakcyjnym – ćwiczenia oparte na literach, cyfrach, wyrazach i zdaniach oraz symbolach.

Ćwiczenia na materiale konkretnym – ćwiczenia oparte na obrazkach, przedmiotach.

Podstawowe umiejętności arytmetyczne – przeliczanie, dodawanie, odejmowanie, w przypadku uczniów starszych – mnożenie, dzielenie, rozwiązywanie zadań z treścią.

Dostosowanie wymagań - w przeciwieństwie do obniżenia wymagań to zastosowanie takich kryteriów egzekwowania wiedzy i umiejętności, które uwzględniają ograniczenia, a więc dysfunkcje oraz mocne strony rozwoju i funkcjonowania dziecka.

Dysleksja rozwojowa-specyficzne trudności w czytaniu i pisaniu – o trudnościach tych mówimy, jeśli niepowodzenia szkolne dotyczą tylko niektórych zakresów uczenia się (niepowodzenia w uczeniu się czytania i pisania) i występują przy co najmniej przeciętnej inteligencji, sprawnych narządach ruchu oraz zmysłach wzroku i słuchu, właściwej opiece dydaktycznej i wychowawczej. Przyczyną specyficznych trudności w uczeniu się jest nieharmonijny rozwój psychomotoryczny, przejawiający się opóźnieniem rozwoju określonych funkcji: wzrokowo-przestrzennych, słuchowo-językowych, motorycznych.

Dysleksja - w wąskim ujęciu oznacza specyficzne trudności w nauce czytania. Dysleksji nie można rozpoznać u dzieci z:

- niepełnosprawnością intelektualną,
- niedosłuchem i niedowidzeniem,
- po urazach głowy, zapaleniu opon mózgowych, z chorobami neurologicznymi,
- zaniedbanych środowiskowo.

Dysortografia – specyficzne trudności w opanowaniu poprawnej pisowni. Są to trudności przejawiające się popełnianiem różnego rodzaju błędów: ortograficznych – wynikających z nieprzestrzegania znanych uczniowi reguł pisowni, błędów specyficznych – mylenie liter, dodawanie, przestawianie liter i sylab, pomijanie ich. Dysortografię rozpoznajemy u uczniów o prawidłowym rozwoju umysłowym, w przypadku, gdy trudności występują pomimo znajomości zasad pisowni, braku wad słuchu wzroku, a spowodowane są zaburzeniami procesów poznawczych i ruchowych oraz ich współdziałania.

Dysgrafia – trudności w opanowaniu właściwego poziomego graficznego pisma – kaligrafii, poprawnej szaty graficznej pisma. Wyraża się w formie zniekształceń strony graficznej pisma, takich jak niedokładności w odtworzeniu liter, złe proporcje.

opracowanie:
mgr Małgorzata Krzywda
pedagog
Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Kępnie